

מחוננים

כתב וערך: גלעד מניב, מדריך ארצי להיסטוריה

הקדמה:

מטרתו של מסמך זה היא לסייע למורים בעת הכנת מחוננים למטלות הערכה שונות. מכאן שהוא מתמקד בהצגת סוגים שונים של מחוננים, על פי רמת הפירוט שלהם ובהצגת דוגמאות שונות לכל אחד מהסוגים. כדי לאפשר הבנה טובה יותר של דוגמאות המחוננים, בחרנו לשלב יחד עם המחונן גם את המטלה אליה הוא מתייחס. מטלות אלה נכתבו על ידי מורים שונים במסגרת עבודתם השוטפת, והם מובאים כאן בדרך כלל כלשונם, בעיבודים קלים שנעשו על ידינו. **יודגש כי אין במטלות עצמן משום המלצה או הכוונה של הפיקוח על הוראת היסטוריה.** עוד חשוב להדגיש כי **סוגי המחוננים** שיוצגו להלן מהווים מסגרת אפשרית **לכל סוגי המטלות**, גם לכאלה שלא הוצגו כדוגמאות.

א. מהו מחונן:

משמעות השורש חו"ה היא להגיד, להודיע (בתנ"ך: לחוות דעה). המחונן הוא כלי להערכת ביצועי תלמידים במטלות פתוחות. מטרתו לספק הדרכה למעריכים להערכת תשובות תלמידים לשאלות פתוחות בהן יש מספר תשובות אפשריות המשקפות רמות שונות של ביצוע. המחונן נועד לצמצם ככל האפשר את המימד הסובייקטיבי בהערכה, ובכך להעניק לה תקפות ומהימנות. חשוב להדגיש כי **מחונן איננו תשובון** ועל כן אין הוא כולל תשובות מלאות. הוא נועד לפרט את אופן חלוקת הניקוד בכל מטלה ולהציג את הקריטריונים לכל רמה של תשובה. לפיכך יכול המחונן ראשי פרקים אפשריים של תשובות, אך בוודאי לא תשובות מלאות. כמו כן חשוב לזכור כי אנו עוסקים בהערכת תוצרים במקצוע שפעמים רבות מזמן אפשרויות רבות ומגוונות של תשובות, גם כאלה שכותבי המחונן לא חשבו עליהן. מכאן שיש לשקול כל תשובה לגופה, גם אם איננה תואמת את המחונן, ולבחון האם היא נסמכת על עובדות היסטוריות ו/או על חשיבה היסטורית.

ב. סוגים שונים של מחוננים:

קיימים סוגים שונים של מחוננים הנבדלים ביניהם ברמת הפירוט שהם מציגים. על אף ההבדלים בין סוגי מחוננים שונים, הרי שלכולם יש מכנה משותף אחד ברור: הם מציגים קריטריונים להערכה מצד אחד, ואת המשקל היחסי של כל קריטריון בתוך ההערכה הכוללת. נציג להלן את הפורמט הבסיסי של כל מחונן ברמות הפירוט השונות, ונציין מטלות הערכה אפשריות שלהן הוא עשוי להתאים. (יודגש כי מדובר באפשרויות בלבד, וכי על כל צוות לדון ולהחליט בכל מטלה מהו סוג המחונן המתאים לה).

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על הוראת היסטוריה

1. מחוון ברמת פירוט נמוכה:
 בשל רמת הפירוט הנמוכה מומלץ לא להשתמש בו

הערכה (חלוקה לדוגמא)	קריטריון
20%	
20%	
30%	
30%	

2. מחוון ברמת פירוט בינונית:
 עשוי להתאים לעבודות חקר, פרזנטציות, מטלות יצירתיות ועוד

הערכה (חלוקה לדוגמא)	יבוא לידי ביטוי ב: (כאן יפורטו עיקרי התכנים הנדרשים בכל קריטריון)	קריטריון להערכה
5%		
10%		
10%		
25%		
20%		
20%		
10%		

3. מחוון ברמת פירוט גבוהה:
 (עשוי להתאים למבחנים בית ספריים ולמעשה לכל מטלת הערכה)

הסטנדרטים על פיהם תתבצע ההערכה (כאן יפורט מה הביצוע המצופה מהתלמידים ברמות השונות, ומהו הניקוד לכל רמת ביצוע)			הקריטריונים להערכה
נמוך (נמצא בראשית הדרך/לא השיג את המטרה)	בינוני (השיג את המטרה בחלקה)	גבוה (השיג את המטרה במלואה)	
() נקודות	() נקודות	() נקודות	() נקודות
() נקודות	() נקודות	() נקודות	() נקודות
() נקודות	() נקודות	() נקודות	() נקודות

ג. כיצד לבנות מחוון:

בניית המחוון תיעשה בכמה שלבים, בהתאם לסוג המחוון:

1. **קביעת סוג המחוון** – על הצוות להחליט באיזו רמת פירוט של מחוון הוא בוחר לכל מטלה. מאליו מובן כי העיקרון הבסיסי שיש להביא בחשבון הוא שככל שהמחוון יהיה מפורט יותר, כך תקפותו ומהימנותו תהיה גבוהה יותר. עם זאת, יש להביא בחשבון גם שיקולים נוספים כמו התאמת המחוון לסוג המטלה, נטיותיהם וצרכיהם של המורים המעריכים המחברים את המחוון (ראו דוגמאות ספציפיות בהמשך).
2. **קביעת קריטריונים להערכה** – השלב המרכזי בו יש להחליט למעשה מה הם יעדי המטלה, מה מצפים למצוא בתוצר של התלמיד ו/או בתהליך הלמידה במידה וגם הוא מוערך.
3. **ציינון** – חלוקת הניקוד לכל קריטריון. החלוקה יכולה להיות בנקודות או באחוזים.

**בכל המחוונים יש לבצע את שלושת השלבים הראשונים
 המשך תכנון המחוון ייעשה בהתאם לסוג הנבחר:**

4. **מחוון ברמת פירוט בינונית:** פירוט הדרישות בכל קריטריון – בשלב זה יש להסביר ולפרט מה נדרש מהתלמיד בכל קריטריון.

5. מחוון ברמת פירוט גבוהה: הגדרת רמות ביצוע שונות וציינון כל רמה בטווח של ניקוד – כאן יש להגדיר ולפרט לגבי כל קריטריון מהי רמת הביצוע המצופה בכל אחת מהרמות (גבוהה, בינונית, נמוכה), ומה טווח הניקוד בכל רמה (לדוגמא במטלה שמשקלה 15 נקודות: רמה נמוכה 0-5, רמה בינונית 6 – 10, רמה גבוהה 11 – 15 נקודות)

ד. דוגמאות למחווני ברמות הפירוט השונות:

1. מחוון ברמת פירוט נמוכה:

הכנת כרזה המייצגת דמותו של מנהיג¹

הנחיות המטלה:

יש להכין כרזה על דמות מנהיג על הכרזה לכלול פתגם / ציטוט/ משפט מסכם שייצג/ יהיה חלק ממסר / אידיאולוגיה/ ערך שהכרזה מובילה / אני מאמין של המנהיג שבחרתם. על המסר להיות רלוונטי ואמין (נכון וקשור למנהיג), מנוסח באופן מדויק ובהיר. הנושא המרכזי (מנהיגות) ניכר מן הכרזה. הכרזה צריכה להיות אסתטית, מקורית וניתן יהיה להבחין בחשיבה יצירתית ובחדשנות בייצוג הגרפי של המסר.

המחווון²

הערכה	קריטריון
15	המסר/ הערך שהכרזה מובילה רלוונטיים לדמות המנהיג כפי שהיא מופיעה בכרזה
10	המסר/ המידע המוצג אמין ונכון
15	ניסוח הפתגם/ הסלוגן – ייצוג מילולי
20	נושא המנהיגות מהווה ציר מרכזי
10	מקוריות הכרזה
20	ייצוג גרפי של המסר
10	עיצוב

¹ 'חלופות בהוראה והערכה במדעי החברה' מסמך הנחיות והמלצות למורים- אוגוסט 2014, הפיקוח על הוראת מדעי החברה במשרד החינוך, עמ' 43 – 44.

² מעובד על פי 'חלופות בהוראה והערכה במדעי החברה', מסמך הנחיות והמלצות למורים- אוגוסט 2014, הפיקוח על הוראת מדעי החברה במשרד החינוך, עמ' 44.

2. מחוון ברמת פירוט בינונית:

'קידוש החיים' בגטו³

מטרת המטלה: התלמידים יכירו את נושא חיי היומיום בגטו והמושג 'קידוש החיים', תוך התמקדות בדמות או קבוצת אנשים, על פי בחירתם. ההעמקה תעשה על ידי עבודת חקר וחיפוש תוכן מתאים שיבוא לידי ביטוי בהכנת תוצר קבוצתי. התוצר יהיה פרי בחירתם התלמידים - יצירה כלשהיא: ציור, פוסטר, מודל, קטע דרמה, שיר, סיפור כתבה עיתונאית וכדומה.

מהלך העבודה (תוצרי ביניים להגשה):

- עבודה בקבוצות- החלוקה תתבצע באופן עצמאי והקבוצות יאושרו על ידי המורה.
- כל קבוצה תבצע עבודת חקר על הדמות או הקבוצה שבהשראתה יעשה הפרויקט. הקבוצה תנסח את נושא ושם הפרויקט ותציג למורה את הרעיון לתוצר הסופי. יש להגיש עד ה- 25.11, יום שני.
- לא תהיה כפילות בבחירת הדמות לפרויקט בתוך אותה כיתה.
- הקבוצה תנסח דף הסבר מלווה לפרויקט שיכלול את הפרטים הבאים: שם הפרויקט, תוכן (סיכום קצר בנקודות), הסבר על תהליך העבודה בקבוצה, תובנות, שמות חברי הקבוצה המשתתפים.

המחווין (מעובד)

הערכה	יבוא לידי ביטוי ב: (כאן יפורטו עיקרי התכנים הנדרשים בכל קריטריון)	קריטריון להערכה
25 נק' ציון: הסבר:	<p>הגדרת הנושא, הסבר הנושא, הקשר לקידוש החיים, תיקוף היסטורי.</p> <ul style="list-style-type: none"> • התלמיד הציג את הערכים העולים מתוך הסוגיה או הדילמה הערכית. • התלמיד זיהה והציג את הסוגיה או הדילמה הערכית. • התלמיד הסביר את הסוגיה או הדילמה תוך מתן דגש לרקע ההיסטורי של התקופה ולמורכבות החיים בה. 	עבודת החקר

³ מעובד על בסיס מטלה ומחווין שיצר צוות ההיסטוריה בביה"ס הרב תחומי עמל ע"ש ליידי דיוויס, ת"א

30 נק' ציון : הסבר :	מקוריות ויצירתיות, דף נלווה - הסבר הקשר בין התוצר לנושא ומתן דגש לדיון בערך הנבחר וניסוח תובנות.	תוצר יצירתי
20 נק' ציון : הסבר :	השתתפות חברי הקבוצה, שיתוף פעולה בין חברי הקבוצה.	עבודה קבוצתית
25 נק' ציון : הסבר :	דיאלוג מול המורה המנחה - חליפת טיטות, הפקת לקחים, אישום הערות, מקורות המידע בהם נעשה שימוש מצוינים בעבודת החקר. עמידה בלוח זמנים.	תהליך העבודה

ציון סופי: _____

מטלה בנושא בית שני⁴

הנחיות כלליות:

1. המטלה תבוצע באופן אישי.
 2. יש לבחור מאמר מתוך רשימת המאמרים בהמשך קובץ זה- כל הקודם זוכה. במידה ויש נושא שמעניין אותך בהקשר לתקופת בית שני, תוכל/י למצוא מאמר אחר שיקבל את אישורי.
 3. יש להגיש עבודת ניתוח המאמר בה
 - א. יוצג שם המאמר ומחבריו
 - ב. תוצגנה שאלות המחקר ושיטות המחקר
 - ג. תוצג הדרך בה כותב המאמר משיב על שאלת המחקר וההוכחות שהביא.
- תוכן מצגת, סרטון או פעילות אחרת לכתה בה יוצג המאמר, שאלת המחקר וההוכחה וכן תוספת יצירתית שלכם למאמר עצמו (מקור ראשוני, קטע מסרט, קטע נגינה, פוסטר, משחק תפקידים).
- הפעילות או המצגת תועבר בכתה ב- 20 דקות לכל היותר.

⁴ מעובד על פי מטלה של דפנה הרן מתיכון ליאו באק בחיפה.

המחווון (מעובד)

הערכה	יבוא לידי ביטוי ב: (כאן יפורטו עיקרי התכנים הנדרשים בכל קריטריון)	קריטריון להערכה
10	הצגת שם המאמר ומחבריו, ציון התקופה והרקע.	הקדמה
15	הצגה בהירה של שאלת המחקר והאמצעים בהם החוקר מוכיח את טענתו.	הצגת השאלות המרכזיות בהן עוסק המאמר, והמקורות בהם נעזר החוקר לשם פתרון.
35	מתן מידע רלוונטי. אין להעתיק מהמאמר משפטים שלמים אלא רק מה שרלוונטי. יש לשלב הסבר במלים שלכם, דיון ועוד.	מענה על השאלות
30	לדוגמא: מסמך רשמי, מכתב, עדות שניתנה בע"פ, תמונה, מפה, דעת חוקר, מן המקורות הארכיוניים שהוצגו בפניכם, קטע מסרט תיעודי, מספר מחקר או מעדות אישית – ביוגרפיה, הכנת שיר, קטע נגינה, פלקט, הצגה, הדמיה, משחק תפקידים, ריקוד או כל רעיון אחר פרי דמיונכם.	חלק יצירתי אשר ממחיש לתלמידים את הסוגיה המרכזית במאמר.
10	עמידה בפני הכיתה, שפת גוף, דיבור ברור, אסתטיקה של המצגת, שאלות לדיון, מתן במה להשמעת דעות ועוד.	ההצגה בכתה

ציון סופי: _____

מחווון ברמת פירוט בינונית יכול להיות כתוב בצורה של טבלה כפי שהוצג לעיל, ויכול גם להיכתב במלל חופשי, כפי שיודגם להלן, מתוך המחווון להערכת עבודות גמר בהיסטוריה:

קריטריונים בבדיקת עבודת הגמר במקצוע היסטוריה

צורה וסגנון (עד 10 נקודות):

על העבודה להיות מודפסת, על צד אחד של הגיליון, על גבי דף בגודל קוורטו. בצד ימין של הגיליון (ובשוליו העליונים והחתתונים) ייקבעו שוליים רחבים, והעבודה תהיה כתובה במרווח נאות ובכתב ברור, יש למספר את העמודים בעבודה. כל פרק יקבל כותרת ויתחיל בעמוד חדש.

העבודה תהיה כתובה בכתוב מלא, בעברית תקנית, ללא שגיאות כתיב ובהקפדה על כללי הפיסוק. על העבודה להיות מוגהת היטב, ערוכה וכרוכה בצורה פשוטה וצנועה, כתובה בסגנון בהיר, ענייני ותמציתי וללא כל מליצות והכללות בלתי מבוססות.

מבנה העבודה והכלים המדעיים (עד 20 נקודות).

השער: בשער העבודה יצוין שם העבודה, שמו המלא של התלמיד, מספר הזהות של התלמיד, שם מנחה העבודה, שם בית הספר והשנה. בשער הפנימי של העבודה תצוין כתובתו של התלמיד ומספר הטלפון שלו.

המבוא: במבוא תוצג שאלת החקר והשערת המחקר או טענת המחקר העומדת לבדיקה, (מהי הטענה המרכזית אותה מבקש התלמיד לבדוק)⁵. במבוא יוצג לכן מבנה ראשי הפרקים, בצירוף הבהרות מדוע בנויים הפרקים בסדר זה, כמו כן תוצג שיטת העבודה שבאמצעותה יתבצע החקר (במבוא תוצג סקירת המקורות בהם השתמש התלמיד במהלך העבודה).

גוף העבודה: על ראשי הפרקים להיות מסודרים על פי היגיון ברור באופן שבו תוצג ההתמודדות עם שאלת החקר בצורה מובנת וברורה. ראשי הפרקים חייבים להיות מאורגנים בהתאם לשאלת החקר ולהציג את תהליך הבדיקה של טענת/ השערת המחקר, תוך התייחסות להיבטיה השונים. **הסיכום:** תפקיד הסיכום הוא לתת תשובה ברורה לשאלת החקר שהוצגה במבוא. לכן, סיכום טוב חייב להציג באופן ברור מהי תשובתו של התלמיד/ה לשאלת החקר שהציג (ביסוס או הפרכה של טענת המחקר או השערתו). נכון יהיה לצפות שבסיכום יוצגו עיקרי המסקנות אליהן הגיע/ה התלמיד/ה.

התייחסות אישית: במקרים בהם רוצה התלמיד/ה להציג התייחסות אישית לנושא העבודה או לתאר מדוע בחר לכתוב על נושא זה, יכתוב זאת בתחילת העבודה בפרק הקדמה, או בפרק אחרית דבר בסוף העבודה. ניתן גם לשלב התייחסות אישית בסוף המבוא או הסיכום אך יש להבחין בינה לבין הנושאים הענייניים החייבים להופיע בפרקים אלה.

הרשימה הביבליוגרפית: עבודת הגמר תכלול רשימה ביבליוגרפית, הכתובה לפי אחת השיטות המקובלות במחקר המדעי, כולל כללי הציטוט של מקורות מידע אלקטרוניים. הרשימה הביבליוגרפית בסוף העבודה אמורה לכלול אך ורק מקורות ששימשו את התלמיד בעת כתיבת העבודה והוא נעזר בהם, אין להכניס לרשימה הביבליוגרפית פריטים שהתלמיד לא קרא. מובן שהרשימה הביבליוגרפית אמורה לכלול מספר הולם של מקורות בהתאם לנושא העבודה ותוכנה, אך יש להתחשב במגבלותיו של תלמיד תיכון באשר לנגישותו למקורות רבים ומגוונים, כולל מגבלות הנובעות משפה שאין הוא שולט בה.

⁵ דוגמא - שאלת החקר היא "מהם הגורמים שסייעו לקומוניסטים להשתלט על סין בשנת 1949". טענת מחקר עשויה להיות: הסיבות העיקריות של ההצלחה הקומוניסטית בסין היו התמיכה שקיבלה המפלגה הקומוניסטית הסינית מברה"מ או דימויה הפטריוטי במאבק נגד היפנים וכן הלאה. טענת החקר תיבדק במהלך העבודה ותוכח או תופרך בסיכום.

אין להשתמש בספרי לימוד ולכלול אותם בביבליוגרפיה - עבודת גמר נשענת על ספרי מחקר. כמו כן, אין להשתמש באנציקלופדיות לנוער דוגמת "אביב" או "בריטניקה לנוער". ניתן להשתמש באנציקלופדיות ולקסיקונים מדעיים מתאימים אולם אין לבסס פרקים שלמים בעבודה על ערכים אנציקלופדיים.

*בעבודת גמר בהיסטוריה אין חובה להשתמש במקורות ראשוניים ואין לדרוש מהתלמיד ניתוח של תעודות היסטוריות, אלא אם כן ההתייחסות למקורות אלה מהותית לתהליך המחקר. עבודת גמר בהיסטוריה יכולה להיות מבוססת כולה על מחקרים היסטוריים ומקורות משניים נוספים.

הערות שוליים: בכל שימוש בציטוט או בהפניה למקור יש לציין את מקור הציטוט באמצעות הערת שוליים. גם במקרים בהם מעלה התלמיד טענה היסטורית המסתמכת על מחקר היסטורי קיים, יש ללוות את הטענה בהערת שוליים המפנה למחקר בו מופיעה הטענה. הערות השוליים ימוספרו בסדר רציף ויכתבו לפי אחת השיטות המדעיות המקובלות. במקרים בהם רוצה התלמיד להרחיב בנושא מסוים או להוסיף הסברים, יש לעשות זאת באמצעות הערה בתחתית העמוד כחלק מהערות השוליים או על ידי ציון ההערה בכוכבית.

נספחים: יש לבחון האם נעשה שימוש מושכל בנספחים והוספתם לעבודה אכן תורמת להבנת העבודה ולנושא המחקר והאם הם לא מהווה תוספת מיותרת ומסורבלת.

תוכן (עד 40 נקודות):

הערכת התוכן תבחן את אופן הצגת הידע שרכש התלמיד במהלך כתיבת העבודה, את יכולתו להתמודד עם המידע המופיע במקורות עליהם התבסס וליצור סינתזה בין המקורות השונים ולכתוב בשפתו מסקנות המציגות הבנה המקדמת את הצגת התשובה לשאלת החקר. בהערכת התוכן יש להתייחס להיקף ורמת ההעמקה ועיבוד החומר והתאמתו לנושא המחקר ולפרקי העבודה השונים.

תוכן העבודה חייב להציג ניתוח עצמאי של התלמיד את המידע ההיסטורי עליו הוא מסתמך, את יכולתו לבסס את טיעונו על סמך המחקר ההיסטורי הקיים והימנעותו מהצגת השערות ומסקנות בלתי מבוססות.

*בעבודות גמר בנושאים בין-תחומיים (למשל היסטוריה וספורט) חשוב לבחון האם ההתמודדות עם שאלת החקר מתאימה לעבודה במקצוע ההיסטוריה.⁶

⁶ עבודת חקר בהיסטוריה תתייחס להסבר שינויים ותהליכים שקרו בעבר, בזמן ובמקום מוגדרים והסבר ההשפעות של שינויים אלה בטווחי זמן שונים. יש להקפיד על פרספקטיבה היסטורית, ולכן יש להימנע מעיסוק בניתוח אירועים בהווה.

עצמאות (עד 10 נקודות)

הערכת עצמאות העבודה תיבחן לפי דרך כתיבת העבודה, האם העבודה נכתבה בלשונו של התלמיד ופרקי העבודה אינם מועתקים מספרים או מאמרים שהתלמיד קרא לצורך העבודה. יש לבחון האם יש בעבודה ביטוי להצגת שאלות הנובעות משאלת החקר ומקדמות את ההתמודדות עימה ובהתאם להן מאורגן מבנה העבודה.

* חשוב לציין שאין דרישה לחדשנות מחקרית, התלמיד לא נדרש לחדש בתחום הידע והמחקר ההיסטורי.

שיחה עם התלמיד (עד 20 נקודות):

בהערכת העבודה יש חשיבות רבה ל'מרכיב השיחה'. משך השיחה הוא 20-30 דקות. במרכיב זה מודגשים, בין השאר, חשיבות ההבנה והעבודה העצמית של התלמיד. השיחה איננה מבחן, ואינה באה לבדוק את בקיאותו של התלמיד בידיעת הפרטים. תפקידה לעמוד על מידת הבנתו הכוללת של התלמיד את הנושא, ההקשר הרחב אליו שייך הנושא בו עסק בעבודתו ומושגי יסוד הקשורים אליו. וכן, לעמוד על בעיות מיוחדות וייחודיות לעבודה ובעיות מיוחדות שהתעוררו אצל התלמיד. במהלך השיחה ישמע המעריך מהתלמיד על דרך בחירת הנושא, דרך ארגון העבודה, שלבי איסוף החומר וכתיבת העבודה ועל ההנחייה וההדרכה שקיבל התלמיד במהלך כתיבת העבודה.

אפשרות נוספת למחונן ברמת פירוט בינונית היא בשילוב בין מלל חופשי לבין טבלה מסכמת. ראו למשל בקישור לאתר המפמ"ר המציג מחונן ליחידת כתיבת העבודה במסגרת לימודי הבחירה (עמ' 40 – 42 בחוברת שבקישור):

<http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/B0945766-E7D0-4561-82DC-A8E680B8D477/114309/history2010webbechira.pdf>

מחונן ברמת פירוט גבוהה:

מבחן בית ספרי⁷

מס'	שאלה	ני קו ד	תשובה מלאה	תשובה חלקית (הציג או ציין במקום הסבר/תיאר)
א.1	על פי התמונה שלפניך, הסבר באיזו פעילות עוסקים נערי היטלר ומה מטרתה של הפעילות, לפי דעתך. <u>תאר</u> שתי פעולות נוספות בהן עסקה תנועת הנוער ההיטלראי, בכדי להכין את בני נוער לקראת מילוי תפקידיהם כאזרחים במדינה הטוטליטרית הנאצית.	13	הסבר של פעילות 4 נק' המטרה של הפעילות 2 נק'. שתי פעולות נוספות – 4+3 נק'	הסבר של פעילות 3 נק' המטרה של הפעילות 1 נק'. שתי פעולות נוספות – 2+2 נק'
ב.1	החינוך היה אחד האמצעים העיקריים בהם השתמשו הנאצים כדי לבסס את שלטונם בגרמניה. <u>הסבר</u> את חשיבותו של החינוך הנאצי להפצת האידיאולוגיה, <u>הדגם</u> את דרכי הטמעתה בדור הצעיר ע"י מקורות מתיק העבודות.	12	הסבר חשיבות החינוך – 6 נק' הדגם מתיק העבודות – 6 נק'	הסבר חשיבות החינוך – 4 נק' הדגם מתיק העבודות – 4 נק' דוגמא ללא הסבר – 2 נק' דוגמא לא רלוונטית – 0 נק'
א.2	הסבר כיצד חוקי נירנברג שינו את מעמדם החוקי והמשפטי של היהודים ואיך השפיעו חוקים אלה על חיי היום יום של יהודי גרמניה	13	הסבר השינוי במעמד – 5 נק' השפעות בחיי יום יום – 5+3 נק'	הסבר השינוי במעמד – 4 נק' השפעות בחיי יום יום – 4+2 נק' כתבו על שינוי במעמד בלבד – 6 נק'
ב.2	<u>הצג</u> את הדימוי היהודי כפי שבא לביטוי באידאולוגיה הנאצית. הדגם ד באמצעות כרזה או קריקטורה מתיק העבודות. (12 נק').	12	הציג לפחות 3 מרכיבים בדימוי - 7 נק' הדגים מתיק העבודות – 5 נק'	פחות משלושה מרכיבים בדימוי – 4 נק' קריקטורה ללא ניתוח מנומק – 3 נק' דוגמא לא רלוונטית – 0 נק'
א.3	<u>הסבר</u> על פי הקטע כיצד עזרה תנועת הנוער לעד ישראל אבירם להתמודד עם קשיי החיים בגטו? על פי הקטע ועל פי הנלמד בכיתה, <u>הסבר</u> מה ניתן להסיק על מטרותיה ותרומתה של תנועת הנוער בגטו.	13	שלושה מרכיבים בהסבר כיצד עזרה תנועת הנוער – 7 נק' מטרה ותרומה של התנועות – 3+3 נק'	2 מרכיבים בהסבר – 5 נק', מרכיב אחד – 3 נק' ציין מטרה ותרומה, ללא הסבר – 2+2 נק'

⁷ בייס מבואות הנגב, קיבוץ שובל

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על הוראת היסטוריה

<p>הציג את הערכים העולים מתוך הסוגיה או הדילמה הערכית . 3 נק'</p> <p>הציג שני קשיים ו\או דילמות. 4 נק'</p> <p>חסר הסבר אודות הסוגיה ו\או הדילמה. חסר מתן דגש לרקע ההיסטורי אודות התקופה ולמורכבות החיים בה.</p>	<p>הציג את הערכים העולים מתוך הסוגיה או הדילמה הערכית . 3 נק'</p> <p>הציג שני קשיים ו\או דילמות. 4 נק'</p> <p>הסביר את הסוגיה או הדילמה תוך מתן דגש לרקע ההיסטורי של התקופה ולמורכבות החיים בה. 5 נק'</p>	<p>12</p>	<p>הסבר שני קשיים ו/או דילמות עמם נדרשו להתמודד חברי תנועות הנוער הציוניות בגטו, בתקופה שקדמה להשמדה.</p>	<p>ב.3</p>
<p>ציין פחות משלוש פעולות – 3 נק' דעה לא מנומקת – 3 נק' ציין פעולה – 2 נק' פעולה לא רלוונטית - 0</p>	<p>ציין שלוש פעולות לפחות – 5 נק' חוה דעה מנומקת – 5 נק' הצג פעילות נוספת – 5 נק'</p>	<p>15</p>	<p><u>ציין</u> על פי הקטע, את הפעולות הקשורות להוצאת העיתון והפצתו. <u>חוה דעתך</u>, לגבי חשיבותה של העיתונות לנערים ולשאר תושבי הגטו. <u>הצג</u> פעילות נוספת, שהתקיימה בגטו כחלק מהשקפת העולם של 'קידוש החיים'.</p>	<p>א.4</p>
<p>שתי דרכי התמודדות – 2+1 נק' פעילות של מוסד\ איש אחד – 3 נק'</p>	<p>שתי דרכי התמודדות – 4+2 נק' פעילות של מוסדות\ אישים 2+2</p>	<p>10</p>	<p><u>הצג</u> שתי דרכי התמודדות של ילדים ובני נוער עם קשיי החיים בגטו. <u>תאר</u> פעילותם של שני מוסדות ו/או אישים שפעלו בגטו .</p>	<p>ב.4</p>
<p>הצגת דילמה ללא הסבר – 4 נק' הצגת לחץ אחד – 4 נק'</p>	<p>הסבר הדילמה – 6 נק' הצגת הלחצים – 4+3 נק'</p>	<p>13</p>	<p>על פי הקטע ועל פי הנלמד, הסבר מהי הדילמה שעמה נדרש להתמודד ראש היודנראט בלודז'? אלו לחצים הופעלו על היודנראט במהלך שילוח היהודים מהגטו?</p>	<p>א.5</p>
<p>הצגה של הנימוקים ללא הסבר מנומק – 5+3 נק'</p>	<p>הצגה מנומקת של שני הנימוקים – 7+5 נק'</p>	<p>12</p>	<p>ראש היודנראט בלודז' אמר, כי פעילות המחתרת בגטו סיכנה את חייהם של יהודי הגטו. <u>הצג</u> נימוק אחד המצדיק את הנאמר ונימוק המתנגד לו.</p>	<p>ב.5</p>

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על הוראת היסטוריה

<p>הצגה חלקית של המרכיבים – $4+4+2$ נק'</p>	<p>הסבר שכולל שלושה מרכיבים לפחות – $6+6+3$ נק'</p>	<p>15</p>	<p>הסבר מדוע דווקא תנועות הנוער הן שהובילו להתנגדות אקטיבית בתקופת 'הפתרון הסופי'?</p>	<p>א.6</p>
<p>שאלה של הבנת הנקרא (לא מהותית) – 3 נק' תשובה חלקית – 3 נק'</p>	<p>ניסוח שאלה מהותית – 6 נק' תשובה מלאה עליה – 4 נק'</p>	<p>10</p>	<p><u>נסח</u> שאלה מהותית המתייחסת לקטע המקור <u>וענה</u> עליה.</p>	<p>ב.6</p>
<p>ציין קשיים של המורדים – $2+1+1$ דוגמה לא רלוונטית לא מבוססת – 2 נק'</p>	<p>הצגת הקשיים של המורדים – $3+3+2$ נק' דוגמה מתוך תיק עבודות – 4 נק'</p>	<p>12</p>	<p><u>הצג</u> שלושה קשיים של המורדים בשלבי התארגנותם לקראת המרד (1943). <u>הדגם</u> את תשובתך באמצעות קטע מקור מתיק העבודות שלך.</p>	<p>א.7</p>
<p>ציין שתי מטרות – $3+2$ נק' דעה לא מנומקת – 4 נק'</p>	<p>הצג שתי מטרות המרד $4+3$ נק' דעה מנומקת – 6 נק'</p>	<p>13</p>	<p><u>הצג</u> שתיים ממטרות המרד בגטו ורשה. <u>חווה דעתך</u>, האם מרד גטו ורשה יכול להיחשב לכישלון או הצלחה.</p>	<p>ב.7</p>

משפט מבוים⁸:

רמת ביצוע גבוהה	רמת ביצוע בינונית	רמת ביצוע נמוכה	תבחינים להערכה פרטני/קבוצתי
<p>התלמיד כתב טיעון רלוונטי וקישר את טיעונו ל 3 מושגים / תאוריות ומעלה מהחומר הנלמד</p> <p style="text-align: center;">15-20 נקודות</p>	<p>התלמיד השתמש וקישר את טיעונים רלוונטיים למושג אחד/ שניים מהחומר הנלמד.</p> <p style="text-align: center;">6-14 נקודות</p>	<p>התלמיד כתב טיעון לא רלוונטי ולא קישר את טיעונו למושגים/ תאוריות מהחומר הנלמד</p> <p style="text-align: center;">1-5 נקודות</p>	<p>פרטני: התלמיד כתב טיעון רלוונטי וקישר את טיעונו ל 3 מושגים/ תאוריות לכל הפחות מהחומר הנלמד</p> <p style="text-align: center;">20 נקודות</p>
<p>התלמיד הציג את הערכים העולים מתוך הסוגיה או הדילמה הערכית.</p> <p>התלמיד הציג את הסוגיה או הדילמה הערכית.</p> <p>התלמיד הסביר את הסוגיה או הדילמה הערכית תוך התייחסות לרקע ההיסטורי אודות התקופה ולמורכבות החיים בה.</p> <p style="text-align: center;">6-10 נקודות</p>	<p>התלמיד הציג את הערכים העולים מתוך הסוגיה או הדילמה הערכית.</p> <p>התלמיד הציג את הסוגיה או הדילמה הערכית.</p> <p style="text-align: center;">4-5 נקודות</p>	<p>התלמיד הציג את הערכים העולים מתוך הסוגיה או הדילמה הערכית.</p> <p style="text-align: center;">2-3 נקודות</p>	<p>התלמיד הציג את הערכים העולים מתוך הסוגיה או הדילמה הערכית.</p> <p>התלמיד הסביר את הסוגיה או הדילמה הערכית תוך התייחסות לרקע ההיסטורי אודות התקופה ולמורכבות החיים בה.</p>
<p>התלמיד הציג את הדברים בצורה ברורה ומשכנעת מאוד</p> <p style="text-align: center;">15-20 נקודות</p>	<p>התלמיד הציג את הדברים בצורה ברורה ומשכנעת באופן חלקי</p> <p style="text-align: center;">6-14 נקודות</p>	<p>התלמיד הציג את הדברים בצורה לא ברורה ולא משכנעת</p> <p style="text-align: center;">1-5 נקודות</p>	<p>פרטני: עמידה מול קהל- התלמיד הציג את הדברים בצורה ברורה ומשכנעת</p> <p style="text-align: center;">20 נקודות</p>
<p>התלמיד התייחס לשלושת השאלות בצורה מפורטת ומנומקת.</p>	<p>התלמיד התייחס לשתי שאלות מתוך השלוש בצורה שטחית ולא מפורטת או אי מענה על</p>	<p>התלמיד התייחס לשאלה אחת בצורה שטחית ולא מפורטת או אי מענה על השאלות.</p>	<p>פרטני: רפלקציה</p>

⁸ מתוך 'חלופות בהוראה והערכה במדעי החברה', מסמך הנחיות והמלצות למורים- אוגוסט 2014, הפיקוח על הוראת מדעי החברה במשרד החינוך, עמ' 33

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על הוראת היסטוריה

שאלה.	10 נקודות	1-4 נקודות	5-7 נקודות	8-10 נקודות
פרטני : ציון התלמיד עפ"י ציון חבר המושבעים	15 נקודות	התלמיד קיבל ציון נמוך בהערכת עמיתים (4-5)	התלמיד קיבל ציון בינוני בהערכת העמיתים (6-8)	התלמיד קיבל ציון גבוה בהערכת העמיתים (9-10)
פרטני : הערכת השופטים- ציון התלמיד עפ"י צוות השופטים	15 נקודות	התלמיד קיבל ציון נמוך בהערכת השופטים	התלמיד קיבל ציון השופטים	התלמיד קיבל ציון גבוה בהערכת השופטים
קבוצתי : התלמיד שיתף פעולה ועבד בצוות במהלך הכנת הטיעונים ובמשפט עצמו	20 נקודות	התלמיד לא שיתף פעולה כלל. לא הייתה חלוקת עבודה שוויונית בהכנת המשפט ובבחירת הטיעונים המרכזיים. אחד עבד יותר מאחרים.	התלמיד לא שיתף פעולה באופן מלא. לא הייתה חלוקת עבודה שוויונית בהכנת המשפט ובבחירת הטיעונים המרכזיים- שניים עבדו יותר מאחרים.	התלמיד שיתף פעולה. הייתה חלוקת עבודה שוויונית בהכנת המשפט ובבחירת הטיעונים המרכזיים
		1-5 נקודות	6-10 נקודות	11-15 נקודות
		1-5 נקודות	6-10 נקודות	11-15 נקודות
		1-5 נקודות	6-14 נקודות	15-20 נקודות

סיור לימודי⁹

רמה נמוכה	רמה בינונית	רמה גבוהה	
<p>ציון המושגים, ללא הסבר וללא דוגמא לסיור הרלוונטי.</p> <p>10-20 נקודות</p> <p>לא צוינו מקורות מידע, או צוינו באופן שגוי</p> <p>2-4 נקודות</p>	<p>ציון המושג והסברו, קישור חלקי לסיור הרלוונטי. לא התייחס לתאוריה</p> <p>21-30 נקודות</p> <p>צוינו מקורות מידע, אך לא על פי הכללים</p> <p>5-7 נקודות</p>	<p>שימוש בתאוריה, מושגים, תפיסה רלוונטית, מתוך התחום הנבחר וקישור נכון למקום של הסיור</p> <p>31-40 נקודות</p> <p>צוינו מקורות מידע, ונכתבו על פי הכללים</p> <p>8-10 נקודות</p>	<p>סקירה ספרותית:</p> <p>מושגים, תאוריות, זיהוי שאלה או דילמה ערכית</p> <p>40 נקודות</p> <p>רשימת מקורות</p> <p>10 נקודות</p>
<p>ההסבר היה לא מאורגן</p> <p>התלמיד המדריך הציג באופן שטחי את הסוגיה המוסרית או הדילמה הערכית שבהדרכה ולא השתמש במה שזימנו לו המקורות והאתר. אין ביטוי לקולו האישי</p>	<p>ההסבר היה מאורגן באופן חלקי</p> <p>התלמיד המדריך הציג את הסוגיה המוסרית או הדילמה הערכית בפני המודרכים והסביר אותה באופן חלקי תוך שימוש במקורות והאתר. התלמיד לא העמיק מספיק בדיון. ביטוי דל לקולו האישי.</p>	<p>ההסבר היה ברור ומאורגן</p> <p>התלמיד המדריך הסביר את הסוגיה המוסרית או הדילמה הערכית בפני המודרכים, תוך הדגמה מן המקורות והאתר. הוא דן בה לעומק העלה השערות עם המודרכים והציע פתרונות מושכלים ובכך נתן ביטוי לקולו האישי.</p>	<p>הנחיה במהלך הסיור</p> <p>30 נקודות</p>

⁹ אתי אברמוביץ, בתוך: 'חלופות בהוראה והערכה במדעי החברה', מסמך הנחיות והמלצות למורים- אוגוסט 2014, הפיקוח על הוראת מדעי החברה במשרד החינוך, עמ' 16

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על הוראת היסטוריה

<p>ההסבר לא היה קשור לתחנה שעליה דיבר התלמיד</p> <p>התלמיד לא השתמש בהדרכה במושגים ובתאוריות רלוונטיות</p> <p>5-12 נקודות</p>	<p>ההסבר היה קשור חלקי לתחנה שעליה דיבר התלמיד</p> <p>התלמיד השתמש בחלק מהמושגים, הגדיר אותם באופן חלקי (לא התייחס לתאוריה)</p> <p>13-21 נקודות</p>	<p>ההסבר היה קשור לתחנה שעליה דיבר התלמיד</p> <p>התלמיד השתמש בהדרכה במושגים ובתאוריות הרלוונטיות.</p> <p>22-30 נקודות</p>	
<p>ההסבר היה לא מאורגן</p> <p>ההסבר לא היה קשור לתחנה שעליה דיבר התלמיד</p> <p>התלמיד לא השתמש בהדרכה במושגים ובתאוריות רלוונטיות.</p> <p>מיעוט מהקבוצה תרם להדרכה</p> <p>8—2 נקודות</p>	<p>ההסבר היה מאורגן באופן חלקי</p> <p>ההסבר היה קשור חלקי לתחנה שעליה דיבר התלמיד</p> <p>התלמיד השתמש בחלק מהמושגים, הגדיר אותם באופן חלקי (לא התייחס לתאוריה)</p> <p>חלק מהתלמידים בקבוצה תרמו להדרכה</p> <p>15-9 נקודות</p>	<p>ההסבר היה ברור ומאורגן</p> <p>ההסבר היה קשור לתחנה שעליה דיבר התלמיד</p> <p>התלמיד השתמש בהדרכה במושגים ובתאוריות הרלוונטיות.</p> <p>כל התלמידים בקבוצה תרמו להדרכה</p> <p>16-20 נקודות</p>	<p>הערכת עמיתים</p> <p>20 נקודות</p>

בהצלחה ובהנאה!